

Tekst wygłoszony na II Seminarium „Biblioteki w systemie edukacji i kultury”

(BN, 26 marca 2009 roku.)

Jan Gosiewski

IINiSB UW

Recenzja pracy

Marzena Kowalczuk: Biblioteki publiczne na Podlasiu w XVIII – XX wieku. Siedlce 2008 „Tu i Teraz”, s.370, nlb 2.

Prezentowana praca wpisuje się w historię regionalną kultury (Podlasie) ze szczególnym uwzględnieniem historii bibliotek publicznych. Tak więc praca ukazując na tle, sytuacji ogólnej (politycznej, społecznej, ekonomicznej) rolę i istotę bibliotek publicznych w regionie podlaskim przyczynia się do zapalenia kolejnej luki w badaniach regionalnych i lokalnych. Materiał zgromadzony w pracy uporządkowany został przez Autorkę w siedmiu rozdziałach. To dużo, ale zasięg chronologiczny pracy obejmuje 300 lat (w tym trzy rozbiory, dwie wojny światowe, epokę tzw. realnego socjalizmu oraz okres po roku 1989). Sądzę, że tak szeroki zasięg chronologiczny musiał spowodować pewne uogólnienia, uproszczenia, pobieżność analizy i wyciąganych wniosków – mimo 370 stron objętości pracy. To moja główna uwaga o charakterze metodologicznym; zjawisko występujące bardzo często kiedy to Autor nie określa prawidłowo zakresu swoich możliwości badawczych.

Rozdział I ma charakter opisu regionu Podlasia. Autorka przedstawia etymologię nazwy regionu, ukazuje granice geograficzne Podlasia, omawia zagadnienia demograficzne (w tym mniejszości narodowe,) religijne, oświatę, szkolnictwo, infrastrukturę kulturalną. Rozdział robi niestety wrażenie dość samodzielny, samoistny utworu piśmienniczego, nie związanego z dalszymi rozważaniami w pracy. Jako czytelnik byłbym zainteresowany np. wpływem obecnego stanu cywilizacji i kultury Podlasia na rozwój współczesnych bibliotek – niestety wymaga ta sprawa samodzielnych własnych przemyśleń. Ponadto Autorka jest niekonsekwentna, omawiając granice terytorialne Podlasia (tabela 1) czyni to od wieku XVI – tymi rozważaniami, o zasięgu pięciuset lat, dodatkowo komplikuje przedstawiany temat.

Rozdział II – to czasy Komisji Edukacji Narodowej – Autorka przedstawiła biblioteki publiczne i szkolne Podlasia, które zgodnie z polityką KEN uzupełniały się wzajemnie w działalności.

Dalszy układ pracy jest typowo chronologiczny. Tak więc w rozdziale III – Autorka omówiła okres niewoli narodowej, następnie międzywojnie (rozdział IV), II wojnę światową (rozdział V), Polskę po roku 1944 (rozdział VI). Trzeba podkreślić, że Autorka zebrała dość ciekawy materiał regionalny (głównie z archiwów) niestety nie dość głęboki, co wynikało jak już mówiłem, ze zbyt szerokiego ujęcia tematu.

I tak powoli dochodzimy do rozdziału siódmego. „Biblioteki publiczne na początku transformacji”, do którego też niestety mam kilka istotnych uwag. Szkoda, że Autorka tak szeroko zajęła się sytuacją bibliotekarstwa publicznego w Polsce po roku 1989 (opierając się głównie na znanych opracowaniach z kręgu Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej), a dość marginalnie, wąsko potraktowała ową sytuację na Podlasiu, czemu jest zresztą poświęcona publikacja. Zbędne są rozważania o istocie tzw. społeczeństwa informacyjnego bez egzemplifikacji tegoż zjawiska na Podlasiu. Robi taki zabieg Autorki wrażenie rozważań równoległych luźno powiązanych z tematem.

W sumie jednak publikacja potrzebna, o charakterze dokumentacyjnym, z licznymi aneksami, tabelami, wykresami indeksami.

Literatura przedmiotu bogata, Autorka rejestruje 176 pozycji literatury przedmiotu. Ponadto na uwagę zasługuje fakt starannej redakcji wydawniczej tekstu oraz zrozumiały, prosty, komunikatywny język publikacji.